Valon ja Olympiakomitean lausunto

Eduskunnan sivistys- ja tiedejaostolle
Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2017
HE 134/2016 vp

Hallituksen talousarvioesityksen mukaisesti liikunnan määrärahat pysyvät lähellä viime vuoden tasoa. Liikuntapaikkarakentamisen avustusten 5,1 miljoonan euron korotus liittyy Olympiastadionin korjaukseen eli se ei korota yleisesti suomalaisten liikuntapaikkojen rakentamisen määrärahoja. Huippu-urheilun noin 1,1 miljoonan euron määrärahakorotus liittyy budjettitekniikkaan eikä huippu-urheilun edistäminen saa käytännössä uutta rahaa.

Kokonaistilanne on pysymässä siis samanlaisena kuin viime vuonna. Liikunnan ja urheilun osalta on kuitenkin olemassa kehitystarpeita. Nostamme esille lasten harrastustakuun toteutumisen sekä urheilijoiden sosioekonomisen aseman. Näissä asioissa eduskunta voi vielä vaikuttaa liikkeen lisäämiseen sekä urheilijan polun kokonaisvaltaiseen rakentamiseen. Lisäksi toivomme, että eduskunta myös tässä vaiheessa kiinnittää huomionsa toimiviin terveyden ja hyvinvoinnin palveluketjuihin kuntien ja maakuntien välillä alueuudistuksen toteutuessa.

Harrastustakuu

Harrastustakuun suunnittelu ja toimeenpano on tärkeää, jotta jokaisella lapsella on yhdenvertainen mahdollisuus harrastamiseen. Tämä on merkittävää liikkumisen näkökulmasta. Kolmevuotiaista lapsista vain joka viides on fyysisesti aktiivinen vähintään kaksi tuntia vuorokaudessa ja alle puolet liikkuu reippaasti vähintään tunnin päivässä. Ylipaino ja liikkumattomuudesta aiheutuvat sairaudet ovat kasvussa. Samalla liikkumattomuus lapsuudessa ennustaa liikkumatonta elintapaa aikuisena.

Myönteistä kehitystä kuitenkin tapahtuu. Hallituksen kärkihankkeissa on huomioitu lasten liikunta ja tavoite lisätä tunti lisää liikettä lasten päiviin. Liikkumista tukeva Ilo kasvaa liikkuen -ohjelma edistyy varhaiskasvatuksessa ja Liikkuva koulu peruskoulussa.

Tärkeä seikka lasten liikkeen lisäämisen kannalta on kerhotoiminnan tukeminen. **Uutta kärkihankerahoitusta on tarpeen käyttää kerhotoimintaan ja muuhun koulupäivään liittyvään harrastustoimintaan, jotta lasten tasa-arvoiset mahdollisuudet liikkua koulupäivän lomassa toteutuvat ja hallituksen kärkihankkeelle asettama tavoite lasten liikunnallisista iltapäivistä yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa toteutuu**.

Kerhotoiminnan tukeminen kärkihankerahoituksella on erityisen merkityksellistä siksi, että Opetushallituksen kautta haettuihin koululaisten kerhotoiminnan tukiin on hallituksen esityksessä valtion talousarvioksi tehty mittavia leikkauksia. Eduskunnan hallituksen talousarvioesitykseen tekemän kertaluonteisen lisäyksen johdosta kerhotoiminnan tukemiseen käytettiin 7,245 miljoonaa euroa vuonna 2015. Tänä vuonna avustus on 4,8 miljoonaa ja ensi vuodelle on budjetoitu 2.8 miljoonaa euroa. Samaan aikaan aamu- ja iltapäivätoiminnan maksujen enimmäismääriä korotetaan.

Urheilijoiden ja valmentajien sosioekonominen asema

Viimeaikaiset selvitykset osoittavat, että urheilijan polulla olevien urheilijoiden ja erityisesti sen alkupäässä olevien nuorten urheilijoiden sosioekonominen asema on tukala. Jokapäiväisen toimeentulon varmistaminen ja samaan aikaan panostaminen täysipainoisesti huipulle tähtäävään urheilu-uraan on vaikea yhtälö. Taloudellisten ongelmien kanssa painivat myös valmentajat, jotka joutuvat usein hakemaan varsinaisen elannon muualta, jolloin panostus valmentajan työhön väistämättä kärsii.

Menestyksen rakentaminen koostuu monista osatekijöistä. Urheilijalle optimaalisen valmennusympäristön rakentaminen vaatii panostusta monille eri osa-alueille, kuten valmennukseen, olosuhteisiin ja urheilijan perustarpeiden huomioon ottamiseen. Keinoina tilanteen parantamiseen ovat muun muassa **urheilija/valmennusapurahajärjestelmän**, **urheiluakatemia-toiminnan** kehittäminen ja urheilijan **sosiaaliturvan** (vakuutukset, tapaturmaturva) kehittäminen ja urheilijan arkeen liittyvän tukiverkon vahvistaminen. Kaksoisuriin panostaminen on omiaan parantamaan urheilijan asemaa ja hyvinvointia jo uran aikana. Uran jälkeisen ajan osalta ylimääräisten urheilijaeläkkeiden myöntäminen sekä **urheilijoiden eläkejärjestelmän** kehittäminen rakentavat jatkuvuutta urheilijan polulle ja lisäävät urheilun ja urheilijoiden arvostusta yhteiskunnassa.

Jatkoa ajatellen olisi syytä harkita, voisiko osan edellä mainittuja toimenpiteitä rahoittaa veikkausvoittovarojen sijaan suoraan valtion budjetista, kuten toimitaan taiteilijaeläkkeiden, sanomalehtimieseläkkeiden sekä taiteilijaeläkkeisiin liittyvien perhe-eläkkeiden kohdalla. Tällä tavalla osoitettaisiin arvostusta urheilijan ja valmentajan ammattia kohtaan sekä lisättäisiin tasapuolista kohtelua kulttuurin eri osa-alueilla.

Palveluketjut

Koska alueuudistuksen lakiesityksiä ei ole vielä hyväksytty, nyt käsittelyssä olevassa talousarvioesityksessä ei ole määritetty alueuudistuksen yhteydessä suunniteltua kannustinrahaa, jonka valtio ohjaa kuntien hyvinvointia ja terveyttä edistäviin toimiin (niin kutsuttua valtionosuuksien hyte-kertoimen mukaista osaa). Haluamme kuitenkin tässä valtion talousarvioesityksen käsittelyn yhteydessä muistuttaa, että yhteys kunnan ennaltaehkäisevien palveluiden ja maakunnan ongelmia korjaavien palveluiden välillä, eli palveluketjut, on keskeinen alueuudistuksen onnistumisen koetinkivi. Jatkossa valtion rooli palveluketjujen toimivuudessa tarkoittaa muun muassa elintapaohjausta tukevaa normiohjausta sekä rahallista kannustamista terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen. Kannustinrahan tulee olla vaikuttava osa kuntien budjettia.

Helsingissä 20.10.2016

Teemu Japisson
Pääsihteeri

Ilmari Nalbantoglu
Yhteiskuntasuhteiden erityisasiantuntija